

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060204

DOM
2017-06-14
Stockholm

Mål nr
M 5595-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-06-09 i mål nr M 2009-15, se bilaga A

KLAGANDE

Arla Foods AB
Mejerivägen
598 40 Vimmerby

MOTPART

Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar

SAKEN

Avvisat överklagande m.m.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens beslut att avvisa Arla Foods överklagande.
2. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens domslut på det sättet att den provisoriska föreskriften P4 ska ha följande lydelse:

Utgående vatten från anläggningen för fordonstvätt till angränsande våtmark får inte innehålla ämnen överstigande följande värden, uttryckta som milligram per tvättat fordon.

Summa bly, krom och nickel (Pb, Cr och Ni)	25
Kadmium (Cd)	0,5
Zink (Zn)	150
Opolära alifatiska kolväten (mineralolja)	15

Om tvättkemikalier och/eller processkemikalier för rening av fordonstvätten används i fordonstvätten ska förhållandet (kvoten) mellan biologisk och kemisk syreförbrukning (BOD₇/COD) vara > 0,5. Avsteg från kvotförhållandet får

Dok.Id 1312847

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

medges av tillsynsmyndigheten om det på annat sätt kan visas att en viss kemisk produkt är biologiskt lättnedbrytbar.

Den provisoriska föreskriften är uppfylld om minst nio av månadsmedelvärdena under kalenderåret klarar värdena.

3. Arla Foods AB:s överklagande rörande punkt 5 i miljöprövningsdelegationens beslut lämnas utan bifall.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Arla Foods AB (bolaget) har yrkat i första hand att Mark- och miljööverdomstolen ska bifalla bolagets vid mark- och miljödomstolen förda talan med den justeringen att samtliga riktvärden ska utgå. I andra hand har bolaget yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet dit för fortsatt prövning.

Miljö- och byggnadsnämnden för Hultfreds och Vimmerbys kommuner (miljö- och byggnadsnämnden) har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Länsstyrelsen i Kalmar län (länsstyrelsen) har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Vimmerby Energi och Miljö AB (VEMAB) har inte motsatt sig överklagandet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har utvecklat sin talan och åberopat vad det tidigare har anfört i mark- och miljödomstolen samt därutöver i huvudsak tillagt följande:

Villkor 2

Det finns en väsentlig skillnad mellan bolagets förslag till villkor och miljöprövningsdelegationens (MPD) beslut i saken. Bolagets förslag till villkor innehöll även ett stycke enligt följande: ”Om begränsningsvärdet överskrids vid mer än tre på varandra följande mättillfällen, ska åtgärder vidtas så att begränsningsvärdet ånyo innehålls”. Grunden till förslaget är att det ska finnas ett visst utrymme att överskrida begränsningsvärdena, utan att bolaget därmed ska anses ha brutit mot villkoret. Det kan konstateras att MPD inte har bifallit bolagets förslag till villkor i sin helhet. Bolaget har i överklagandet till mark- och miljödomstolen yrkat att villkoret förses med ett tillägg: ”Villkoret är uppfyllt om minst 9 av månadsmedelvärdena under kalenderåret klarar begränsningsvärdena”. Bakgrunden till yrkandet är att villkors-

skrivningen ska överensstämma med den praxis som gäller sedan Mark- och miljööverdomstolen började fasa ut riktvärden i villkor för att ersätta dessa med begränsningsvärden (jfr bl.a. rättsfallen MÖD 2009:2, 2009:9 och 2011:48).

Mark- och miljödomstolen har således felaktigt avvisat bolagets talan och borde ha prövat bolagets överklagande i denna del. Eftersom domstolen i viss mån har prövat utformningen av villkoret med anledning av miljö- och byggnadsnämndens överklagande menar bolaget i första hand att det finns utrymme för Mark- och miljööverdomstolen att pröva överklagandet i detta skede.

Prövotid

Med anledning av miljö- och byggnadsnämndens överklagande av villkor 2 fann domstolen att det var rimligt att sätta utsläppen från fordonstvätten på prövotid. Skälet till detta var att det redan löper en prövotid för utsläpp från våtmark och att det inte finns någon anledning att dela upp villkor 2 i en slutlig del och en prövotidsdel, utan samtliga mätvariabler enligt villkor 2 bör omfattas av prövotiden. Bolaget har installerat reningsutrustning i enlighet med de krav som gäller inom branschen och därmed i enlighet med bästa möjliga teknik. Eftersom verkningarna av verksamheten därmed kan förutses, finns det inga skäl att skjuta upp frågan om villkoret. Bolaget gör i stället gällande att slutliga villkor kan föreskrivas i enlighet med vad som är anfört ovan.

Villkor 5

Villkoret avser utsläpp till vatten via det kommunala reningsverket. Vid en jämförelse av bolagets slutliga yrkande och villkor 5 enligt MPD:s beslut, framgår att dessa inte överensstämmer i sin helhet. Beträffande mängderna processavloppsvatten som får överledas finns det en överensstämmelse mellan bolagets förslag till villkor och beslutet. Bolagets förslag till villkor innefattade dock även ett avsnitt om att om begränsningsvärdet för veckomedelvärde eller dygnsflöde överstiger 1000 m³ vid fler än 10 tillfällen under rullande månad ska orsakerna analyseras och åtgärder vidtas för att förhindra ett upprepande. MPD biföll dock inte denna del av yrkandet. Bolaget gör

därför gällande att mark- och miljödomstolen har avvisat bolagets överklagande på felaktiga grunder.

Bakgrunden till bolagets överklagande av villkoret var att bolaget, Vimmerby kommun och VEMAB träffat en överenskommelse om mängderna processavloppsvatten som bolaget får överleda. Överenskommelsen var en följd av att MPD inte föreskrev villkor för alla de parametrar som bolaget yrkat på, utan hänvisade till att detta i stället bör regleras genom avtal mellan bolaget och kommunen. En sådan överenskommelse träffades mellan bolaget, kommunen och VEMAB efter MPD:s beslut i ärendet. Parterna kom vid detta tillfälle även överens om att reglera mängden processavloppsvatten som får överledas till reningsverket. Avtalet gavs in till mark- och miljödomstolen och föranledde sedermera VEMAB att återkalla sitt överklagande.

Miljö- och byggnadsnämnden överklagade beslutet och angav att tillståndet även ska reglera utsläpp av BOD₇ och fosfor till avloppsreningsverket; de aspekter som MPD menade lämpade sig att reglera i särskilt avtal mellan bolaget och kommunen.

VA-huvudmannen är inte skyldig att ta emot avloppsvatten från industri, vilket är skälet till att sökanden av ett miljötillstånd alltid samråder med VA-huvudmannen. I detta avseende kan man närmast anse att VA-huvudmannen har ett veto i tillståndprocessen; motsätter sig VA-huvudmannen att ta emot avloppsvattnet är det upp till sökanden att söka annan lösning på rening av avloppsvattnet. I annat fall kan tillstånd inte meddelas.

Genom överenskommelsen påverkar inte bolagets verksamhet VEMAB:s möjlighet att uppfylla de krav och villkor som framgår av dess miljötillstånd. Det finns därför inga miljömässiga skäl att därutöver särskilt reglera dessa frågor i bolagets miljötillstånd. Åtagandena enligt avtalet torde i stället omfattas av det allmänna villkoret i tillståndet.

Miljö- och byggnadsnämnden har till stöd för sin talan vidhållit vad nämnden tidigare har anfört i mark- och miljödomstolen samt därutöver i huvudsak tillagt följande:

Villkor 2

Bolaget har vid upprepade tillfällen under prövningsprocessen hävdat att man har en anläggning för rening av vatten från fordonstvätten som motsvarar "bästa möjliga teknik". Man har dock inte vid något tillfälle, vare sig vid installationen eller senare, visat att anläggningen motsvarar vad man kan kräva av en sådan anläggning. I samband med prövotidsförordnandet i utredningsvillkor 3 ges man möjlighet att visa detta.

Bolaget har framfört att det vintertid har problem att klara utsläppsvärdet gällande zink, bl.a. beroende på halkbekämpningen med salt. Det kan konstateras att denna problematik funnits med i bilden hela tiden, vilket innebär att framtagandet av riktvärden skett med de förutsättningarna. Vid kontroll av anmälningspliktiga fordonstvättar (> 1 000 tvättar av tunga fordon/år) sker normalt endast kontroll under de besvärligare vintermånaderna. För denna stora anläggning (> 18 000 fordonsenheter 2015, som är det senaste hela kalenderåret som anläggningen var i drift hela året) är det givetvis väsentligt att man klarar utsläppsnivåerna hela året.

Det kan även nämnas att bolaget självt angett att saltet kan medföra att zink frigörs från galvaniserade produkter i tvätthallen, vilket således är något som ligger i bolagets händer att åtgärda. Reningsåtgärder gällande metaller i fordonstvättvatten är ofta kopplade till en väl fungerande sedimentering. Även detta är något som bolaget skulle kunna använda prövotiden till att utreda.

Att som bolaget yrkar, dvs. att villkoret skulle vara uppfyllt om minst 9 av månadsmedelvärdena under kalenderåret klarar begränsningsvärdena är inte rimligt eftersom det skulle innebära att överskridanden kan ske under större delen av vintersäsongen utan att krav på åtgärder kan ställas.

Villkor 5

Att en av punkterna i bolagets förslag till flödesvillkor utelämnats kan inte ses som att det gått bolaget emot. Det bedöms därför inte som skäl till överklagande. Det är inte korrekt att det civilrättsliga avtalet är en reglering av utsläppen från bolaget. Detta eftersom avtalet endast reglerar ersättningen vid eventuella överskridanden. Det

bör även ingå i bedömningen att avtalet är uppsagt till den 31 december 2019 och kommer att bli föremål för en omförhandling. Hur ett nytt avtal kommer att vara formulerat är ovisst.

Länsstyrelsen har i huvudsak anfört följande.

Villkor 2

Länsstyrelsen ansåg i sitt yttrande till mark- och miljödomstolen att ett tillägg till villkoret i enlighet med bolagets yrkande kunde godtas. Domen var dock utformad på ett tillfredsställande sätt. I och med prøvotidsutredningen kan en helhetsbild fås av våtmarken och dess funktion innan slutligt villkor meddelas. Det provisoriska villkoret uppfyller de krav som länsstyrelsen anser kan behövas, till dess att utredningen är klar.

Villkor 5

MPD har i sitt beslut valt att villkora endast de yttre förutsättningarna för utsläppen från verksamheten till det kommunala avloppsreningsverket, i form av mängden spillvatten, samt den parameter som inte är reglerad i avloppsreningsverkets tillstånd i form av mängden kväve. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att beslutet fastställer de ramar som bolaget måste hålla sig inom. Vimmerby avloppsreningsverk har genom åren haft en rad problem. Vissa av dessa problem orsakas just av tillkommande spillvatten från anslutna industrier, bl.a. bolagets anläggning. Att bolaget i avtal med huvudmannen för avloppsreningsverket bestämmer vad som sker inom dessa ramar är då i sin ordning och ett bra sätt för båda parter att kunna styra sina respektive verksamheter.

VEMAB har anfört att det träffat ett särskilt avtal med Arla Foods AB avseende omhändertagande av bolagets processvatten och därvid gjort bedömningen att detta kan ske på ett sätt som medger att VEMAB kan uppfylla de krav och villkor som VEMAB:s miljötillstånd medger.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄLVillkor 2

Bolagets förslag vid MPD till villkor 2 om att åtgärder ska vidtas om begränsningsvärdet överskrids vid mer än tre på varandra följande mättillfällen innebär lättnader för bolaget jämfört med den utformning av villkoret som MPD beslutade om. Yrkandet har således inte fått fullt bifall vid MPD:s prövning. Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att beslutet har gått bolaget emot och att överklagandet därmed skulle ha prövats av mark- och miljödomstolen. I överklagandet till mark- och miljödomstolen hade bolaget justerat yrkandet, men även det justerade yrkandet skulle innebära en lättnad för bolaget om det bifölls. Bolaget har i denna process varit oförhindrat att ändra yrkandet i överklagandet. Det var även av denna anledning fel av mark- och miljödomstolen att avvisa bolagets överklagande. Mot bakgrund av att mark- och miljödomstolen har prövat villkor 2 på grund av nämndens överklagande samt att domstolen ersatt villkoret med ett prövotidsförordnande, har även mark- och miljödomstolens dom gått bolaget emot. Mark- och miljööverdomstolen tar därför upp till prövning bolagets överklagande av mark- och miljödomstolens prövotidsförordnande benämnda "U3" och "P4" som ersatte MPD:s slutliga villkor 2.

Bolaget har anfört att det inte finns skäl att skjuta upp frågan om villkor för utsläpp från fordonstvätten till angränsande våtmark. I denna fråga gör Mark- och miljööverdomstolen följande bedömning: Bolaget har i sin tillståndsansökan angett att utsläppsvärdet för zink inte alltid kan klaras under vintermånaderna. De uppgifter som finns i målet är analyser från 2010–2012 och det saknas nyare uppgifter. Det framgår inte av analysrapporterna när tömning av sandfång och oljeavskiljare har skett, vilket gör analyserna svårtolkade. Inte heller finns det angivet vilken totalmängd av metaller och olja som släpps ut per år. Det är även oklart hur provtagning sker. Vidare saknas uppgifter om besiktning enligt den Europeanorm som bl.a. reglerar olje- och slamavskiljning vid fordonstvättar, SS-EN 858, har utförts. Av ingivna analyser kan utläsas att värdet för zink under perioden överskridits under totalt fem månader och som mest tre månader i följd. Med anledning av att dessa analyser uppvisat att det funnits vissa

problem med reningen från fordonstvätten och avsaknad av vissa ovan angivna uppgifter har mark- och miljödomstolen haft fog för att föreskriva ett provotidsförfarande. Mark- och miljödomstolen har föreskrivit riktvärden, trots att Mark- och miljööverdomstolen i sin praxis klarat ut att villkor ska skrivas som begränsningsvärden (se bl.a. rättsfallen MÖD 2009:2 och 2009:9). Det finns därför skäl att ändra mark- och miljödomstolens utformning av provotidsförordnandet. Det av bolaget yrkade tillägget innebär att bolaget skulle kunna överskrida sina provotidsvillkor under vintermånaderna som typiskt sett är de mest kritiska månaderna där fordonstvättar normalt belastas som mest. Mark- och miljööverdomstolen gör bedömningen att detta visserligen inte är ett optimalt villkor för en fordonstvätt. Prövningsramen i detta mål är emellertid begränsad till bolagets yrkande vilket medför att och Mark- och miljööverdomstolen inte kan göra villkoret strängare för bolaget. Det saknas vidare uppgifter i målet för att nu kunna föreskriva årsvärden.

Det kan konstateras att det inte är fråga om ett direktutsläpp till en recipient då avledning sker till bolagets iordningsställda våtmarkskomplex för ytterligare rening. Bolaget har även redovisat dokumenterade rutiner för hur fordonstvätten ska underhållas och följas upp. En vanlig förekommande åtgärd vid förhöjda värden är att göra extra tömning av sandfång och oljeavskiljare. Med hänsyn till detta och till att mark- och miljödomstolen har föreskrivit vidare utredning i målet (U3) där det rör sig om ett kort provotidsförfarande t.o.m. den 31 januari 2018, anser Mark- och miljööverdomstolen att bolagets förslag med viss justering kan godtas.

Villkor 5

Gällande villkor 5 föreslog bolaget, förutom det villkor som MPD föreskrev även följande: Om begränsningsvärdet för veckomedelvärdet eller dygnsflödet överskrids vid fler än tio tillfällen under rullande månad ska orsakerna analyseras och åtgärder vidtas för att förhindra ett upprepande. Bolagets förslag vid MPD innebär vissa preciseringar och åtaganden för bolaget jämfört med den utformning som MPD beslutade om. Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att beslutet även i denna del gått bolaget emot och att överklagandet därmed skulle ha prövats av mark- och miljödomstolen. Detta trots att bolaget ändrar sitt yrkande i mark- och

miljödomstolen jämfört med vad som yrkades i MPD. Som konstaterats ovan har bolaget relativt stor frihet att justera sitt yrkande och även i denna del anser Mark- och miljööverdomstolen att justeringen ryms inom denna ram.

Eftersom mark- och miljödomstolen har prövat och avslagit VEMAB:s yrkande rörande villkor 5 har domen kommit att gå bolaget emot även i det avseendet. Mark- och miljööverdomstolen tar därför upp bolagets överklagande till prövning även gällande villkor 5. Till skillnad från vad bolaget anfört som grund för upphävande av villkoret menar Mark- och miljööverdomstolen att det är nödvändigt att den övre gränsen för vilka mängder som får överledas till det kommunala avloppsreningsverket finns med som ett villkor till tillståndet och att detta inte kan regleras enbart i ett civilrättsligt avtal. Det har framkommit i utredningen att avloppsreningsverket genom åren haft problem med tillkommande vatten från anslutna industrier. Detta motiverar att tydliga ramar sätts för mängden avloppsvatten. Bolagets yrkande ska därför avslås i denna del.

Sammanfattningsvis ändrar Mark- och miljööverdomstolen alltså mark- och miljödomstolens domslut under P4 genom ett tillägg och ändring av de lydelse som framgår av domslutet. I övrigt avslås bolagets yrkanden.

Mark- och miljööverdomstolen erinrar bolaget om skyldigheten enligt bl.a. 26 kap. 19 § miljöbalken att driva anläggningen för att uppnå en god reningseffekt.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Per Sundberg och Hans Nyman, referent, tekniska rådet Yvonne Eklund samt hovrättsrådet Christina Ericson.

Föredragande har varit Aurora Svallbring.